

פרק א'
דין מסורה

עלה א'
אין לאכול שום עוף בלי מסורת
וחומר האיסור לאכול בלי מסורת

- סימני עוף טהור - לא נתפרש מן התורה
- א) בשו"ע יורה דעה (סימן פ"ב סעיף א') כתב המחבר וז"ל, סימני עוף טהור לא נתפרש מן התורה, אלא מנה הכתוב מיינס טמאים בלעד, ושאר מיני העוף, מותרים. והמינים האסורים, כ"ד האמורים בתורה (בפרשת שמיני ויקרא י"א פסוק י"ג-י"ט, ובפרשת ראה דברים י"ד פסוק י"א-י"ח).
- ב) והטעם שמנה הכתיב רק מיני הטמאים, איתא בגמרא (חולין דף ס"ג ע"ב) תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעופות טהורין מרובין על הטמאין לפיכך מנה הכתוב בטמאין, ומסיק
- בגמרא משום לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה.
- ג) ובפירוש סוגיא זו סוגיא דנשר, יש הרבה שיטות ופירושים, ונזאר כאן בקצרה שלש שיטות הצנויים על זיאר הגמרא (דף ס"א ע"ב) שאמרו שמתוך עשרים וארבעת העופות הטמאים המנויים צפרשת שמיני וצפרשת ראה, עשרים יש בהם שלשה סימני טהרה, לעורב יש שני סימני טהרה, ולפרס ולעזניה סימן טהרה אחד. ושלשה סימני טהרה מזאח צמשנה שם (דף נ"ט ע"א) א' אלצע יחירה, (ב) זפק, (ג) קורקצנו נקלף, וכל עוף הדורס טמא.

שיטת רש"י אין לאכול אלא במסורת

(ד) **שיטה** הראשונה הוא שיטת רש"י

(דף ס"ב ע"א ד"ה והני, ודף ס"ב

ע"ב ד"ה חזיוה), העופות הטמאים אף שיש בהם ג' סימני טהרה יכולים לדורס, וכל עוף הדורס טמא, ולכן אפילו צא לפנינו עוף שיש לו כל שלשת סימני טהרה האחרים, מ"מ טמא הוא שמא הוא מעשרים העופות צעלי שלשה סימנים והם דורסים, ורק אם ראינו שאינו דורס הרי הוא כשר.

(ה) **ועוד** איתא בגמרא (חולין ס"ב ע"ב)

א"ר פפא, תרנגולא דאגמא אסירה, תרנגולתא דאגמא שריא, וסימניך עמוני ולא עמונית. דרש מרימר תרנגולתא דאגמא אסירה, חזיוה דדרסה ואכלה, ופירש"י חזיוה דדרסה ואכלה, ראיה חכמים שדורסת ואוכלת, וכו'. ומתוך שאין אנו בקיאים בהם, נראה לי דעוף הבא לפנינו יש לומר שמא ידרוס, דהא הך תרנגולתא דאגמא היו מחזיקין בטהורה ולאחר זמן ראוה שדורסת, ואין עוף נאכל לנו אלא במסורת, עוף שמסרו לנו אבותינו בטהור, ושלא מסרו לנו יש לחוש, ובמסורת יש לנו לסמוך כדאמר

לקמן (חולין דף ס"ג ע"ב) **שעוף טהור נאכל במסורת ע"כ.**

ורש"י לשיטתו דס"ל דעוף אף שיש לה ג' סימני טהרה, אעפ"כ אסור לאוכלו מחשש שמא יש צו הסימן שדורס ועוף טמא הוא, ולכן כתב דאין לאכול עוף אלא במסורת שמסרו לנו אבותינו בטהור שאינו דורס.

שיטת רבינו תם

(ו) **שיטה** השניה הוא שיטת רבינו

תם (תוס' שם דף ס"א ע"א ד"ה

כל) דעשרים העופות הטמאים יש להם רק שני סימני טהרה, ועוד סימן שלישי שאינם דורסים, ולכן עוף שיש צו שלשת סימני טהרה צודאי אינו דורס.

שיטת רבינו משה ב"ר יוסף

(ז) **שיטה** השלישית הוא שיטת רבינו

משה ב"ר יוסף (הובא בבעל

המאור חולין דף ס"א ע"א), דהוא מהפך הגירסא בגמרא, ולדעתו לעשרים העופות הטמאים שמנה הכתוב יש רק סימן טהרה אחד מתוך השלשה, והרמב"ם והרמב"ן צדקו בגופם של כמה עופות טמאים ומלאו שלכולם חוץ מהעורב יש רק סימן טהרה אחד. ולכן אם צא לפנינו עוף שיש לו סימן אחד

בגופו וגם ידוע לנו שאינו דורס הוא טהור.

להסתפק בדריסתו, זידוע שאינו דורס עכ"ל.

(ח) וְלִדְינָא נמנא, דלשיטת הר"ת ולשיטת רמב"י, עוף שיש לו ג' סימני טהרה שבגופו, אלא שאין יודעים אם הוא דורס, הרי הוא בודאי טהור. ולשיטת רש"י, אף שיש לו ג' סימני טהרה, יכול להיות שיהי' עוף טמא, עד שיתברר שאינו דורס.

וְהַיּוֹצֵא לנו מדבריו, דס"ל דכל שיש לו ג' סימני טהרה, אם חרטומו רחב או שיש לו כף הרגל רחבה, זידוע שאינו דורס, ומותרים באכילה, אלא דמה שכתב דסגי בזה אחד מהשניהם, או אם חרטומו רחב או שיש לו כף הרגל רחבה, מצוה צפוסקים דבעינן שניהם שיהי' חרטומו רחב וגם שיהי' כף הרגל רחבה (ש"ך סימן פ"ב סק"ז).

(ט) וְלִהְיוֹתָ קַיִי"ל בשו"ע כשיטת רש"י דאין לאכול עוף אלא במסורת, ואין סומכין על שיטת רבינו משה ז"ר יוסף דסמך עצמו על ג' סימנים לטהר העוף.

שיטת הרז"ה בעל המאור דבשבף הרגל וחרטומו רחב בזידוע שאינו דורס

(י) וְעוֹד שיטה רביעית יש, והוא שיטת הרז"ה בעל המאור, דכל עוף שחרטומו רחב וכף רגלו רחבה כשל אווז, זידוע שאינו דורס, ואם יש לו ג' סימני טהרה מותרים באכילה.

שכתב (המאור הקטן חולין דף כא עמוד א) וז"ל, וקבלנו במסורת מאבותינו ומזקנינו הקדמונים כי כל שחרטומו רחב או שיש לו כף הרגל שקורין פוט"א כמו שיש לאווז, אין

(יא) וַיֵּשׁ לנו ללמוד מלשונו הזהב של בעל המאור כמה שכתב שהי' במסורת מאבותינו ומזקנינו הקדמונים, אף שהוא מלתא דמסתברא, שבמציאות אינו יכול לדורס, וזוה הורה לנו בהוראה ברורה לדורות, להכשיר עופות, כריך להיות הכל במסורת מאבותינו ומזקנינו דוקא.

*

קיי"ל בשיטת רש"י דאין לסמוך על הג' סימנים ואין אוכלין עוף אלא במסורת

(יב) וז"ל המחבר בשולחן ערוך יורה דעה (סימן פ"ב סעיף ב'), ועוף טהור נאכל במסורת, והוא

שיהיה דבר פשוט צאמו מקום שזה עוף טהור.

ונאמן צייד לומר עוף זה המיר לי רצי הצייד, והוא שיוחזק אותו צייד שהוא צקי צמינים הטמאים האמורים בתורה וצממותיהם.

בי שאינו מכירם ואינו יודע שמוותיהם, צודק צסימנים, כל עוף שהוא דורס ואוכל, צידוע שהוא צמינים הטמאים. ואם אינו יודע אם דורס אם לאו, אם צשמעמידין אותו על חוט חולק את רגליו, שני אצבעותיו לכאן וצ' אצבעותיו לכאן, או שקולט מן האויר ואוכל, צידוע שהוא דורס. ואם ידוע שאינו דורס, יש שלשה סימני טהרה, אצבע יתירה, וצפק, וקורקצנו נקלף ציד, לאפוקי אם אינו נקלף אלא צצכין, היה חזק ומדוצק ומניחו צשמש ונחרפה ונקלף ציד, הרי זה סימן טהרה.

ואף על פי שיש לו ג' סימנים אלו, אין לאכלו, לפי שאנו חוששין שמא הוא דורס, אלא א"כ יש להם מסורת שמסרו להם אבותיהם שהוא טהור. (ל' הרמב"ם שם די"ח) ע"כ לשון המחצר שם.

יג) ובש"ך (שם סק"ד) כתב וז"ל, יש ג' סימני טהרה כו',

והמחבר קיצר בדבר, ולא בא אלא לומר שיש ג' סימני טהרה, ואפילו הכי אנו נוחגים לאסור, אף שאינו דורס מ"מ איבא למיחש שמא ידרום פעם אחרת, אא"כ חרטומו רחב וכף רגלו רחבה כשל אוו ויש לו עוד ג' סימני טהרה אז סמיכין דלא דריס, וטהור, ודו"ק עכ"ל.

הרי לך הלכה פסוקה, דאף על פי שיש להעוף שלשה סימני טהרה, אצבע יתירה, וצפק, וקורקצנו נקלף ציד, אפילו הכי אין לאכלו, לפי שאנו חוששין שמא הוא דורס, ונקטינן כשיטת רש"י, דרק צאופן שיש להם מסורת שמסרו להם אבותיהם שהוא טהור יכול לאכלו.

*

המחבר פוסק כשיטת הבעל המאור הרז"ה - והרמ"א פוסק דאין לסמוך אף על שיטת הרז"ה ואין לאכול שום עוף אלא במסורת, וכן נוחגין ואין לשנות — ובתרנגולים גם להמחבר בעינן דוקא מסורת

יד) ואיתא בשלחן ערוך (שם סעיף ג') יש אומרים שכל עוף שחרטומו רחב וכף רגלו רחבה כשל אוו, צידוע שאינו דורס, ומותר צאכילה

אם יש לו שלשה סימנים בגופו. הגה: ויש אומרים שאין לסמוך אפילו על זה, ואין לאכול שום עוף אלא במסורת שקבלו בו שהוא טהור, וכן נוהגין ואין לשנות ע"כ.

והיוצא לנו, דלשיטת המחבר אפשר לסמוך לטהר העוף כל שיש להעוף מלצד הג' סימני טהרה, עוד סימן שחרטומו רחב וכף רגלו רחבה כשל אווז דאז צידוע שאינו דורס.

אבל לפי שיטת הרמ"א אין לסמוך אפילו על זה, ואין לאכול שום עוף אלא במסורת שקבלו בו שהוא טהור, וכן נוהגין ואין לשנות. וכ"כ בפמ"ג (מש"ז סק"ד) לצאר שיטת הרמ"א וז"ל, אלא במסורת, אף שיש לה ג' סימנים בגופו וכף רגלו וחרטומו רחב **אפ"ה** אין לאכול אלא במסורת, דהא תרנגולא דאגמא היו מחזיקין בטהרה ואח"כ ראו שדרכה עכ"ל.

(טו) **ובנידון** תרנגולים גם לפי דעת המחבר אין להתיר העוף אלא במסורת, דבתרנגולים לא שייך ההיתר שהזכיר הרז"ה, דרק צבר אווזות ואווזות יש להם כף רגלם רחבה וחרטומו רחבה, אבל בתרנגולים אין

להם חרטום רחב וגם אין להם רגל רחבה, לא שייך הקצלה שקיבל הרז"ה מאבותיו וזקיננו, וממילא צענין דוקא מסורת וצאמת גם צאוות וצר אווזות צריכין מסורת דוקא מפני שאין להם ג' סימני טהרה, שאין להם זפק (ע"י יו"ד סי' כ' בבאר הגולה ובמש"ז ר') ולא קרקצנו נקלף (ע' מש"ז סי' מ"ט אות א').

*

אע"ג דאנו רואין בה "כל" סימני טהרה **אפ"ה** היא "טמאה", ואין להתיר רק במסורת

(טז) **ודעת** הרמ"א מצואר יותר בדרכי משה (סימן פ"ב סק"א) וז"ל, לכאורה היה נראה לומר דאף על גב דכתבתי לעיל (דרכי משה ארוך אות ג) דהסכימו האחרונים לדברי רש"י שאין לאכול עוף אלא במסורת היינו שאינו ידוע שיש לו כל סימני טהרה, והכי משמע מדברי הרש"א שהביא בית יוסף, אבל אי אית ליה שלשה סימני טהרה שגופו, וגם כף רגלו רחב וחרטומו רחב, דאז צודאי אינו דורס, אז פשיטא דיש להכשירו דליכא למיחש למידי, אמנם באיסור והיתר הארוך כלל נ"ו (דין י"ח) כתב דאין לאכול שום עוף אלא במסורת עכ"ל, וכן נ"ל לפסק הלכה, דהרי צמולדות אדם

ומה נתיצ ט"ו אות כ"א כתב, דאומה
הסיגואיני"ה המקננת צצתים הגזוהים
וכו' שהציא בית יוסף, ומצינו שכתב
הרא"ש צתשוצה כלל כ' והציאו בית
יוסף, שהיא טמאה, הרי לך דאע"ג
דאנו רואין בה כל סימני טהרה
אפ"ה היא טמאה, ולכן אין להתיר
שום עוף על הסימנים רק במסורת,
ואף על גז דיש לדחות ראיה זו ולומר
דלמעוט כזו לא חיישינן וכמו שכתבתי
לעיל סימן נ"ו (ד"מ ארוך אות ג) לענין
טרפה אינה חיה, מכל מקום נראה דיש
להחמיר בדבר עכ"ל.

*

**עוף שיש לו מסורת אפילו אין בו
שום סימן מהג' סימני טהרה
מותר, כל כמה דלא חזינן דדורס
- אם יש מסורת הוי כמכיר הב"ד
עופות**

(יז) **וכתב הש"ך שם (ס"ק ר') וז"ל,**
אלא אם כן יש להם מסורת.
ונראה דאם יש להם מסורת שוב אין
צריך לצדוק אחר שום סימן. מיהו ודאי
אי אשתכח דדריס או שחולק את רגליו
אין לסמוך על המסורת, וקבלה בטעות
הוא. וכן כתב מהרש"ל שם סימן
קט"ו, וכן כתב העטרת זהב (לבוש סעיף
ג). אבל אם אינו ידוע אם דורס, נראה

דאפילו ידוע שאין לו סימן
מהשלשה סימנים, דהיינו שידוע שאין
לו זפק ולא אצבע יתירה ולא קורקצנו
נקלף, מותר במסורת, דהא יכול
להיות שהוא טהור רק שצריך להכיר כל
הכ"ד עופות, וביון שיש מסורת
ודאי מתחלה הכירו שאינו מהב"ד
עופות, והלכך נהי דמחמירין דאף
שלשה סימנים לא מהני היינו משום
שמא ידרוס לאחר מיכן, אבל מ"מ ודאי
במסורת מותר כל כמה דלא חזינן
דדרס, ודין זה אמת לכל השיטות אפילו
לשיטת רש"י, דהא לכל השיטות אם
אינו ידוע אם דורס אע"פ שאין לו סימן
כלל בגופו יכול להיות שהוא טהור אם
מכיר הכ"ד עופות, וביון שיש
מסורת הוי כמכיר, והיינו דכתבו
מהרש"ל והעטרת זהב דוקא דאם חזינן
דדרס לא מהני מסורת, ודו"ק היטב.
וע' ס"ק ט'.

(יח) **ובן כתב הש"ך שם (ס"ק ט') וז"ל,**
ואין לאכול שום עוף אלא
במסורת כו', פירוש ואז מותר אפילו
בלא צדיקה כלל. וכן מפורש באיסור
והיתר הארוך שם. עוד כתב באיסור
והיתר הארוך שם, דאף במסורת צעי
שלשה סימנים, והוא תמוה צעיני
כדכתבתי בס"ק ו', דבמסורת אפילו אין

זו שום סימן מותר כל כמה דלא חזינן דדרס יעי"ש.

כשאין לו הג' סימנים הוא טהור בהחלט כל כמה דלא חזינן דדרס.

(ט) וב"ה בפרי מגדים (יו"ד שפ"ד שם סק"ו) בהעמקת דברי הש"ך, וז"ל עש"ך דבמסורת כל שאין ידוע דדורם מותר אף שאין לו שום סימן בגופו, דלא כאיסור והיתר צאות ט' דכתב דעין ג' סימנים ומסורת עכ"ל.

ועוד, דכל שיש לנו מסורת, צמה שמסרה לנו אבותינו שהוא טהור, או שזכור הוא צאדס כשר שאכלו, אמרינן דודאי מתחלה הכירו שאינו מהכ"ד עופות, דכיון שיש מסורת הוי כמכיר הכ"ד עופות.

*

התוספות יו"ט כתב דאף הרמב"ם ס"ל דעוף אינו נאכל אלא במסורת ולא מהני ג' סימני מחרה

(כא) ובעל התוס' יו"ט בספרו דברי חמודות על הרא"ש (חולין סימן נ"ט אות שכ"א) ילא לחדש דגם הרמב"ם סבירא ליה דאף שיש ג' סימני טהרה לא מהני ואינו נאכל אלא במסורת, דאחרי שהאריך בדבריו (חולין שם אות ש"כ) צביאור כל השיטות כתב (באות שכ"א) וז"ל, וכתב הצ"י שגראה מדברי רבינו (הרא"ש) שכן יש להורות, וכן כתב בתשובה, וגם רבינו ירוחם כתב שכן עיקר ע"כ, וכבר נתבאר במעדני יו"ט דלרש"י אף הצא צג' סימנים חוששים שמא דורס, וא"כ כי קאמר הכא דלריך מסורת אפי' צצא צג'

(כ) וב"ה בפרי חדש (יו"ד סימן פ"ב סק"ז) וז"ל אל"כ יש להם מסורת, וכתב צאיסור והיתר הארוך דאף במסורת דעין ג' סימנים, ואין זה מחוור, דאף אם ידוע לנו שאין לו שום א' מהסימנים דהיינו שאין לו זפק ולא אצבע ולא קורקצן, אעפ"כ אפשר שאינו דורס וטהור לכ"ע וכמ"ש בס"ק ג', ואע"ג דאנן לא סמכינן אהלת סימנין משום דחיישי' שמא ידרוס לאחר זמן, מיהו לית לן להטעות המסורת משום הכי, ואית לן למימר שהבירו הב"ד עופות מתחלה ולפיכך התירוהו, ולפיכך סמכינן אמסורות בכל גוונא כל כמה דלא חזינן דדרסה וכן דעת הש"ך ועיקר עכ"ל.

וחזינן מדצריהם הקדושים צ' נקודות, א' דמה שמסורת לנו מאבותינו דהוא עוף טהור הוא חזקה כל כך דאף

סימנים קאמר, וצקוף סעיף דלעיל
כתבתי שגם להרמב"ם בבא בג'
סימנים חוששין וכו' ע"כ.

ודיוצא לנו מדצרי, דס"ל דגם
להרמב"ם אף שיש להעוף ג'
סימני טהרה צעינן מסורת.

*

גם הערוך השלחן כתב
שהרמב"ם ס"ל שאין לאכול עוף
אלא במסורת - דברי רבינו
הרמ"א נכונים וברורים וחלילה
להתיר בלא מסורת

כצ' ובדרך זה הלך גם הערוך
השלחן שכתב מתחלה

(יו"ד סימן פ"ב סעיף ט"ז) וז"ל, ודצרי
הרמב"ם ז"ל הרבה תמוהים צעינן זה,
וכבר טרחו חכמי הדורות ליישב דצרי,
ולא נתיישבו על הלצ, [עי' ריב"ש סי'

קצ"א, ובית יוסף, ולחם משנה, וכרתי
ופלתי צקונטרס פני נשר]. ואחרי

שהאריך לבאר שיטת הרמב"ם מסיק
(יו"ד סימן פ"ב אות כ"ז) וז"ל, ויראה לי

צדור שזהו טעמו של רבינו הרמ"א
צסעיף ג', שעל מה שכתב רבינו הצית

יוסף, יש אומרים שכל עוף שחרטומו
רחצ וכף רגל רחצה כשל אווז צידוע

שאינו דורס ומותר באכילה אם יש לו ג'

סימנים צגופו עכ"ל, כתב הוא וז"ל, ויש
אומרים שאין לסמוך אפילו על זה, ואין
לאכול שום עוף אלא צמסורת שקצלו צו
שהוא טהור, וכן נוהגין ואין לשנות
עכ"ל. ואין שום טעם לכאורה לחומר
זו [עי' פרי חדש סק"ט שחולק עליו]
ואחד מהגדולים האריך להוכיח דאווזות
הצר וצר אווזות הצר מותרים מטעם
זה, דאפילו לדעת רש"י הא יש להם
סימן זה, ודעת הרמב"ם היסב לשיטת
הר"מ צר יוסף שכתבנו צסעיף י"צ,
אבל לפי מה שבארנו דברי
הרמב"ם דברי רבינו הרמ"א נכונים
וברורים, וחלילה להתיר בלא
מסורת. [עי' כרתי ופלתי צקונטרס
פני נשר שהאריך לדחות דצרי הנמח
צדק שאסרם והוא התירם, ולדצרינו אין
להתירם כי אם ע"פ מסורת וכו']
עכ"ל.

ודיוצא לנו מדצרי, שציאר לפי דרכו
דגם דעת הרמב"ם מסכים

עם שיטת רבינו הרמ"א, וחלילה להתיר
בלא מסורת.

*

כל הסימנים שבעולם לא מהני
להתיר אלא מה שנמסר לנו

מאבותינו. ובמסורת אפילו אין
בו ג' סימנים מותר

(ג) גם בחכמת אדם (שער איסור והיתר

כלל ל"ו דין ד-ו) כתב להכריע

בהרמ"א בתוקף, וז"ל, חזל חס יש צו

ג' סימנים הללו ואינו יודע חס דורס או

לאו, חיישינן שמא הוא טמא, ולכן אסור

לאכול אפילו על פי ג' סימנים הללו

אפילו חס רואה שאינו דורס עכשיו

שמא ידרוס לאחר זמן, ולכן אסור

אלא על פי מסורת, רצה לומר

שהוא דבר פשוט באותו מקום

שעוף זה טהור שבך מסרו להם

אבותיהם, וביון שמסורת בידם

שזה העוף טהור אפילו אין בו ג'

סימנים הללו מותר, ולכן אין צריך

לצדוק אחר שום סימן, ומכל מקום

אפילו יש צו ג' סימנים הללו וגם

מסורת חס אנו רואים שהוא דורס אסור

שהרי ראינו שהמסורת היה בטעות

(שם). (ה) ויש אומרים שכל עוף שיש לו

ג' סימנים הנזכרים בגופו חף על גב

דאינו ידוע חס דורס, חס יש לו חרטום

רחב וגם כף רגלו רחבה כשל אווזא

צידוע שאינו דורס ומותר חף בלא

מסורת (שם). (ו) אבל אנו במדינתנו

קיימא לן באותן הפוסקים דכל

הסימנים שבועולם לא מהני להתיר

אלא מה שנמסר לנו מאבותינו
וכו', עכ"ל.

*

האוכל עוף בלי מסורה אוכל

ממש עוף טמא

(כד) וזרן הגה"ק מצאנו זיעועב"י

בשו"ת דברי חיים (ח"ב

יו"ד סי' מ"ה) כתב וז"ל, הנה ראיתי

למעלה כ"ת רץ להמערכה במלחמות ה'

גבורים ותן העציר נגד מרא דכולא

תלמודא רש"י ז"ל להקשות עליו מסוגיא

ערוכה כמעט צאמו הסוגיא, ואתפלא

מאל איך שכה עם מי מדבר מעלת

כדודו עם שר התורה רש"י ז"ל, ואם כי

דבריו לפעמים מחוסרי הצנה לאטומי

מוח כמותינו, עם כל זה חס רחוקה הוא

ממך רחוקה מחמת קוצר שכלינו, איך

מי מדורינו יאמר להכריע נגד גדולי

הראשונים כאלו, ואין לנו רק לקבל

דבריהם צאהבה וליך אחר רוב הדיעות

כאשר עשו בעלי השו"ע, ולכן אין לנו

לזוז מפסק השו"ע מחמת איזה קושיא

כידוע לנו גודל שפלות דורות

האחרונים, ולכן לפלפל בזה נגד דעת

הרמ"א (סי' פ"ב) הוא למותר, ואפילו

יצא אליהו אין שומעין לו נגד המנהג

כמצואר בגמרא, ולכן בודאי אין

נאכל שום עוף בלי מסורה, וכאשר

לדינא פסק כן הרא"ש וכמה ראשונים
כמצואר צטור וכן אנו נוהגים מעולם,
והעושה נגד זה אוכל ממש עוף
טמא ע"כ.

*

**בלא מסורה לא נאכל שום עוף -
הפלפול הוא למותר ואינו רק
פלפול של הבל - לדינא ודאי
אסור לאכול בלי מסורה -
והאוכל אותם אוכל מריפה**

(כה) ועוד כתב בשו"ת דברי חיים
שם, ומה שרצה לומר
דהרמ"א ז"ל מודה בשכן ונדמה [חולין
ס"ה ע"א] תמוה לי היכן מצא
חילוק זה בפוסקים לצרף היתר
דשכן ונדמה, לא ימצא זה לא
בראשונים ולא באחרונים, ולכן
יטול מה שחידש, ובלא מסורה לא
נאכל שום עוף, וזפרט מי הגיד לו
צנצואה שהוא דומה לתרנגולים שלנו,
אדרבא לפי מה שראיתם בגלילותינו
רחוקים המה מתרנגולים שלנו בקומתן
וצורתן, ומעט אשר דומים לתרנגולים
שלנו, וגם מה ששוכנים אלל עופות
טהורים שלנו אין ראיה, דבשלמא אם
ישלחנו חפשי והוא יבחר עצמו עופות
טהורים ה' ראיה לרבי אליעזר כמצואר
בב"ק [נ"ב ע"ב] וזחולין [שם], אך זה

העוף הנסגר צצית או צחצר במקום דלא
שכיחי עוף טמא צעל כרחו הוא מתחצר
לטהורים ההולכים עמו ביחד לרעות,
ואם כי י"ל דגם זה מיקרי שכן שהולכים
דרך חיזור יחד מכל מקום צודאי לא
נזרף זה לסניף להחיר: והנה לזה
הפלפול הוא למותר ואינו רק
פלפול של הבל, כי אם שניתן רשות
לפלפל גם לחדודי, אך צסוגיא זו לפי
עומק העיון לא ירדתי לעומקה על שעה
חדא, הגם כי כבר יותר מארבעים שנה
שלמדתי הסוגיא צעיון רב, עם כל זה
עמה אם אצוא לפלפל צריך זמן חצי שנה
על כל פנים, ולזה הפלפול הוא למותר,
ולא צאחי רק לתרץ מה שהקשה מעלת
כ"ת צחזוק ולפענ"ד אין התחלה
לקושיות אלו וכו' (יעו"ש שהאריך), ולכן
לדינא ודאי אסור לאוכלם בלי
מסורה, ואפילו כל גאוני דורינו
יבשירו, האוכל אותם אוכל
מריפה.

**ובסימון מ"ו כתב וז"ל, ובן אמרתי
בפה מלא, אפילו כל
גדולי דורינו אין בכחם להתיר מה
שהרמ"א אסרו אפילו רק ממנהגא.**

*

מסורת לא משום חומרא

מחמירין רק הוא ממש ספק

(כו) ובשו"ת דברי חיים שם סימן מ"ח כתב וז"ל: ק: והנה

לפי הנראה מדברי הרש"א צמורה הצית ארוך [צית ג' שער א' דף ס"ה ע"א] וצמידוסיו [הנ"ל] שכתב שמפני רבוי הפירושים אין לסמוך לאכול אלא במסורת וכן כתב רש"י עכ"ל.

אלמא דלא משום חומרא פסק הרשב"א דאין לאכול בג' סימנים רק ספיקא פירושא דשמעתא, וכן נראה מדבריו צמורה [מ"א סי' רי"ב] שהציא הצ"י, וכן מטין דברי הלבוש [סעיף ז'], מחמת שרבו הדיעות על איזה מהן יש לסמוך, לכך אין לסמוך ולאכול שום עוף אלא אם בן יש לו מסורת, משמע דלא משום חומרא מחמירין רק הוא ממש ספק, וכן נראה מהמחבר. רק הרמ"א ז"ל דהחמיר אפילו צ"ש לו חרטום רחב הוא מחמת חומרא וכו'.

(כו) ובין כתב עוד שם (סימן מ"ח) וז"ל,

גם מה שכתב כ"ת לומר כיון דרוצ הפוסקים מתירים, רק לחומרא אין אוכלים צלא מסורה, שוב סומכין על סימני ציזים, דנהי דלאו דאורייתא [חולין ס"ד ע"א] מהני לדבר שהוא

חומרא צעלמא, ולפענ"ד דהרשב"א והרבה מגדולי הראשונים לא משום חומרא בעלמא החמירו, רק ספק ממש הי' בעינם, וכן נראה מרבינו ירוחם והרבה ראשונים, ולכן צודאי לא סמכין אסימנים, כמו שאיתא צש"ס [שם] גבי ח' ספיקות דלא מהני צדיקת צצ"ים.

*

זולת המסורת המה ספק טמאים (כז) עוד כתב צשו"ת דברי חיים (סימן מ"ח) וז"ל, ק: וגם מצואר צרצינו ירוחם נתיב ט"ו שכתב וז"ל, והשוכן עם טמאים ונדמה להם טמא [וכן עם הטהורים טהור], וכבר כתבתי צאיזה סימנים נאכול העוף, ולעיל מזה כתב ולפיכך אין נאכל עוף אלא במסורת, אפילו יש בו כל הג' סימנים, הרי דלא מתיר בנדמה אף שיש לו ג' סימנים, ולכן לפענ"ד אין לסמוך על התירים כאלו וזולת המסורת המה ספק טמאים.

*

זולת המסורה אי אפשר להתיר (כט) ומסיים צשו"ת דברי חיים שם (סימן מ"ח) וז"ל, ק: סוף דבר אין צדינו לחלוק על הרש"א

והרא"ש והטור ורצינו ירוחם ואלו"ה והאגור ורמ"א ז"ל שאין לאכול בשום טענה רק במסורת, ואפי' הרש"ל ז"ל שמקיל בג' סימנים החמיר מאד להזהר בצדיקה הרבה, ומי לנו בדורינו שיוכל לסמוך על צדיקמו, והרבה חילוקים יש למי שמצין בעופות וצקי זהם, ולכן זולת המסורה אי אפשר להתיר עכ"ל ק.

*

ע"י שינוי מעט אין ראיה מדוח
מהור זהו נמי מהור – יובל
להיות אף שהם בתמונה אחת זה
מהור וזה טמא – אין להתיר
מדבריות שאין עליו מסורת
אע"פ שהם כמו הבייתות שהם
מהורות

ל) וזמן הגה"ק משינאווע זיעועב"י
כתב בספה"ק דברי
יחזקאל תשובה ה' וז"ל ק, ואודות אשר
דרש ממני מה שכתבתי להרב דק'
אינטערדאס צויצען בערגען צדצר הצר
אוזות החדשים הגדולים הנה שלחתי לו
כל המכתב אשר שלח לי מעכ"ת,
ולפענ"ד כתבתי לו שאין לאכלן, כי
גמרא מפורשת היא בחולין דף ס"ג
אמר ר' יהודה נקיטנא [שקיטנא] אריכי
שקי וסימקא שרי, גולי שקי וסימקא

אסירי. הרי דע"י שינוי מעט אין ראיה
מדוח מהור זה נמי מהור. ומ"ש
הרצנים דצאצר אחד ארוך גרוע יותר
מכל אצרים גדולים, הגם דיש מקום
לומר כן אבל מי מכריח זאת, הלא
יובל להיות בשם דאעפ"י שהם
בתמונה א' זה מהור וזה טמא,
וסימנא שוק אריך, כן הקטנים והגדולים
ציותר שלא הי' מנוים כמוהם, ג"כ אין
המסורה ראיה מקטנים וגדולים.

ורא"י לדבר מדברי הגמ' צבא קמא
דף נ"ה דפשוט להו דשינוי
מעט חד מינא הוי לגבי כלאים, וצחולין
אמרו דשוק ארוך וגו' זה מהור וזה
טמא, ע"כ מוכרחין אנו לחלק, דצשלמא
גבי עוף מהור וטמא דעיקר החילוק
הוא בצרבעה סימני טהרה ואין אנו
יודעין רק עפ"י המסורה שאלו טהורין,
צריך להיות בתמונתם ממש, ואם
לא אין ראיה שאותו שיש להם שינוי מעט
יש להם ג"כ סימני טהרה, ויוכל להיות
דשני מינים הם מלד הטומאה והטהרה
כמו דאמרינן צחולין הנ"ל, וא"כ
מכש"כ כשכל אצרינ משונים בצדלות
שאינו מנוי כאלו צהקדומים, אבל צגמ'
צ"ק דחכמים ידעי דאלו השני עופות
שניהם מין טהורין, דאל"כ הי' כלאים

מזל טהורות וטמאות, רק ע"י שינוי מעט פשוט להו דלא הוי כלאים.

וְלִעֲנַד זה כוונת המחבר צו"ד סי' פ"ז ס"א שכתב צוה"ל, ועוף טהור נאכל במסורת, והוא שיהי' דבר פשוט באותו מקום שזה עוף טהור עכ"ל. ולמה התנה שיהי' דבר פשוט, הלא כתב מקודם שנאכל במסורת וא"כ ממילא המסורת היא על זה העוף, ומה הנריך עוד שיהי' דבר פשוט. נראה שזה כוונתו, אם יבא עוף חדש שיהי' ג"כ בתמונה זו, רק שעוף בזה לא הי' עוד מקודם באותו מקום, כמו אנו שגדולין כאלו לא אכלנו מקודם, אין המסורה של מין המצוי מועיל. ותמהתי למה לא נביא רא"י מאווחות וצר אווחות הצר שאנו אין אוכלין אותן כפסק הנמח נדק סי' כ"ט, והלא תמונתן ג"כ כאווחות צייתי רק דגדולה הימנה ואינה שכיחה צישוב, ואם נימא דמסורה של תמונה א' מועיל אפילו א' קטן וא' גדול, כי זו התמונה מעיד שהעוף טהור כי כצר צדקוהו הראשונים נכסיר מדצרות ג"כ, אע"כ כיון דעל מדבריות אין מסורת יוכל להיות דאינם טהורות אעפ"י שבייתות שבתמונה זו טהורות הן, כן גבי קטנים וגדולים אעפ"י שעל

הקטנות יש לנו מסורת דטהורות הן אין רא"י על הגדולות וכו', עיי"ש.

לא) וְע"צ בדברי יחזקאל שם בליקוטים שו"ת וול"ק, וזה הכלל כל עוד שאינו שוה לעופות שאנו אוכלין, הגם שדומין להם בתמונתו, והשינוי מעט, אין אנו רשאים לאוכלן, עד שיהי' ידיעה שנאכלין במקום שיש בני תורה ויראי שמים, ורא"י לדבר שצר אווחות דאגמא שקורין וילדע קאטשקעס ג"כ דומים להנהו צר אווחות הנאכלין שיש להם חרטום שחור וצפרנים שחורים מ"מ נוהגין בהם איסור, הגם כי יש שו"ת דדבר ויש מתירין, מ"מ המנהג הוא לאסורן, מ"מ צהני צר אווחות שגדולים מאד ומעולם לא היו צמדינה זו כמותם ולא התיר אותם שום גדול הדור, אסור לאוכלן עד שיהי' מסורה ברורה ממקום תורה שאוכלין אותם.

*

המתיר בלא מסורה בודאי הוא
מועצה מאד

לצ) ובהקדמות ספר אילה שלוחה
(הובא בדברי יחזקאל)
החדש) כתב וול"ק, כי מי שרוצה להתיר

ע"י צדיקת סימנין בודאי הוא מועה מאד, כי מי הוא שיצא אחרי הרמ"א ז"ל לדמות דבריו חלילה וכו', אין לנו אוכלין אלא במסורת וסיים ואין לשנות, ומי הוא בדור האחרון שיפסוק לשנות מדברי הרמ"א חלילה.

*

אין להתיר עוף מפני שהוא "תרנגול"

לג) ובשו"ת לבושי מרדכי (מהדר"ק יו"ד סי' מ"ד) הוצא תשובת רצו (הגאון ר' איציק לאנדסבערג דצ"ל) שכתב להכתב סופר בשנת תרכ"ג וז"ל, ימים לא כזירים היה במחיצתי אחד מהרצנים המתירים ושאלתי על ההיתר, ואמר תרנגול אינו אלא תרנגול, דא ודא אחת הוא, והוכחתי על פניו לא כן אלפן רצונו הקדושים (עוף נאכל במסורת), הלא מקוצלין אנחנו להחמיר במנהגי ישראל יותר מדברי תורה, ובי השם תרנגול גורם להתיר אותו, הלא גם תרנגול דאגמא בשם תרנגול יקרא, והאמת שהמה משונים מאד מאד מתרנגולים שלנו טעם ומהותם וכו' עכ"ל.

*

מאן ספין מאן חשוב להתיר בלי
מסורת
לד) ובשו"ת מכתב סופר צקי' ד' כתב וז"ל, באמת לע"ד קשה להחמיר בלתי מסורת ברורה, דהיינו עפ"י צקי ורגיל ומכיר זה המין וצממו וכו' מאן ספין מאן חשיב להחמיר בלי מסורת נגד דעת הש"ע, כמה קולמוסים נשתצרו וכמה דיואין נשתפכו בדורות שלפנינו להחמיר בר אוזות שקורין ווילדע ענטין אשר אינם נריכים למסורת עפ"י דעת הש"ע, מ"מ חשו לדעת הרמ"א וכו', ונהגו בהם איסור ברוב המקומות, מכש"כ קו"ח צ"צ של ק"ו בדורינו זה שנתמעטו הלצנות ורצו המקילים בקלי קלות חמורות דומות בקלות איך נצוא להחמיר צנקל אותן העופות וכו'.

*

אין לנו דרך אחרת להתיר רק ע"י מסורת

ל"ה) כתב צשו"מ מהר"ם שיק (יו"ד סימן צ"ח) וז"ל, ובבר סגר עלינו בש"ע ביו"ד סימן פ"ב סעיף ג' וכתב שאין עוף טהור נאכל אלא במסורת, ובן נהגו, ואין לשנות, וא"כ כבר קבלו כל ישראל אליהם

את זה, ואין לנו דרך אחר להתיר
אלא ע"י מסורת עכ"ל.

*

בלי מסורת תליא בפלוגתא אי
הוי חשש דאורייתא או דרבנן
ל"ו) ובשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סימן
צ"ט ד"ה אמנם השני) כתב
עוד וז"ל אמנם אם צאנו לדין אם דברי
הרמ"א אלו דאין שום עוף נאכל אלא

במסורת דין תורה ומחשש דאורייתא או
רק חשש דרבנן, כבר כתבתי במקום
אחר דנהו דהדרכי משה כתב דהוי רק
חשש למיעוטא ומשמע דמדרבנן
קאמר, נראה דהיינו בכף רגלו רחצה
ומרטומו רחב, אבל צאינך אפשר דחשש
דאורייתא הוא וכו', וא"כ תליא חשש זה
אי דאורייתא או דרבנן צרברצת', ועכ"פ
אין לאוכלן בלי מסורת ע"כ.

עלה ב'

פירוש מהו "מסורה"

*

שמסרו לנו אבותינו שהוא
מהורה

ז) ועוד פירש"י דף ס"ז ע"ב, ואין
עוף נאכל לנו אלא במסורת,
עוף שמסרו לנו אבותינו במהורה,
ושלא מסרו לנו יש לחוש, ובמסורת יש
לנו לסמוך, כדאמר לקמן שעוף טהור
נאכל במסורת.

*

שזכור הוא באדם בשר שאכלו
א) בגמ' חולין (דף סג ע"ב) א"ר יצחק
עוף טהור נאכל במסורת.
ופירש"י (שם) "אם זכור הוא באדם
בשר שאכלו", או שמסר לו רבו או
זייד חכם שהוא טהור. וכ"כ הריצצ"ן
(נעתק להלן אות ו').

וב"ה צאחד מהקדמונים, בפירוש
שחיטת חולין רבתי (חולין שם)
במסורת פירוש אם זכור באדם בשר
שאכלו או שמסר לו רבו זייד ע"כ.

שיהיה דבר פשוט באותו מקום

שזה עוף מהור - שקבלו

מאבותיהם שהוא מהור

(ג) ובן איפסק בשו"ע יו"ד (סי' פ"ב

ס"ב) וז"ל, ועוף טהור נאכל

במסורת והוא שיהיה דבר פשוט

באותו מקום שזה עוף מהור, וכו'.

יש שלשה סימני טהרה, אצבע יתירה,

וזפק, וקורקצו נקלף ציד וכו', ואף על

פי שיש לו שלשה סימנים אלו אין לאכלו

לפי שאנו חוששין שמא הוא דורס אלא

אם בן יש להם מסורת שמסרו להם

אבותיהם שהוא מהור.

והיוצא לנו מדברי המחבר, דהפירוש

של מסורת הוא, צד' אופנים,

או שיהי' דבר פשוט באותו מקום שזה

עוף טהור, או די' להם מסורת שמסרו

להם אבותיהם שהוא טהור, וכמו

שפירש"י.

*

אין לאכול שום עוף אלא

במסורת - שקבלו בו שהוא

טהור

(ד) וכתב הרמ"א (שם ס"ג) וז"ל, ואין

לאכול שום עוף אלא

במסורת שקבלו בו שהוא מהור,

ובן נוחגין, ואין לשנות.

והפירוש מהו מסורה, הכוונה

בדבריו ג"כ שיהי' לנו

בקבלה באיזה מהדרכים האלו שהזכרנו

מפרש"י, או שמסרו לנו אבותינו שהוא

טהור, או שזכור הוא באדם כשר שאכלו,

וזוהו כוונתו במש"כ שקבלו זו שהוא

טהור, דפירושו או די' להם מסורת

שמסרו להם אבותיהם שהוא טהור, או

שקבלו זו שהוא טהור על ידי שראו

באדם כשר שאכלו.

*

ת"ח מעיד על עוף שמקובל הוא

שמהור נאמן

(ה) וכתב הש"ך (יורה דעה סימן פב

סק"א) וז"ל עוף זה התיר לי

רבי הצייד - אצל אינו נאמן לומר עוף

זה התיר לי רבי חכם, הכי איתא בש"ס

פרק אלו טריפות סוף דף ס"ג. וכתב

מהרש"ל שם סי' קט"ו, ומ"מ אם

ת"ח מעיד על עוף שמקובל הוא

שמהור נאמן, ובפרט האידנא שאין

לנו צייד אלא מסורת ע"כ.

ובפרי מגדים (שם) מצאנו למה אינו

נאמן לומר עוף זה התיר לי

רבי חכם, וז"ל, דרבי חכם אין כלום,

שמא סמך על חכמתו וצדק בסימנים,

ושמא דורס הוא וכדומה. וע"ע בשו"ת

יהודה יעלה למהר"י אסאד ז"ל (יורה דעה ח"א סימן צ"ב).

והיוצא לנו מדבריו שאינו נאמן לומר שהתיר לי רבי חכם, אבל נאמן לומר שמקובל הוא שטהור, וזפרט האידנא שאין לנו ציד הצקי בכ"ד מינים עופות טמאים, מ"מ אם ת"ח מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור נאמן.

*

מדינה שלימה אוכלין

(ו) והפרי מגדים (שפתי דעת סימן פ"ב סק"א) כתב וז"ל, ועיין שו"ת מהרי"ל ק' (סימן צ"ה) הביאו הכנסת הגדולה בהגהות צ"י אות (כ"ט) [ל], דאין לסמוך האידנא על מסורת כלל, כי צריך שיהא בר סמכא ומקובל מאדם גדול או ממדינה ועיר, ועכשיו ליכא כהאי גוונא, יע"ש. ומכל מקום אם מדינה שלימה אוכלין, יכולין בני מדינה אחרת לסמוך עליהו, וכתנאי שיתבאר סוף הסימן [אות י"א], דהיינו שאין להם מסורת, לא שנהגו איסור, ולדינא ז"ע. ועיין סימן פ"ו [סעיף א'] כזה, יעו"ש.

ובן כתב החכמת אדם (כלל ל"ו אות ט') וז"ל, ואם בא לפנינו עוף שאין אנו מכירין אותו כלל לא שייך בו מנהגי

מדינה, ואם עד אחד מעיד עליו שהוא מקובל מפי נאמן שעוף זה טהור הוא נאמן, דעד אחד נאמן באיסורין, אך בזמן הזה אין לסמוך כלל על שום אדם, ואסור לאכול רק מה שהוא פשוט וידוע שהוא טהור. וז"ל פרי חדש ס"ק א', וז"ל מהר"י סג"ל צסי' ק', והבא להעיד מסורת חדשה על עוף נכרי שאין מכירין אותו יטורך שיהא בר סמכא ומעיד על אנשי מדינה אחרת שהוא מנהג פשוט שם לאכלו, או שמקובל מפי אדם גדול כדאי לסמוך על עדותו דודאי דיין שפיר, וחזי מאן מסהיד עליה, אבל אינש דעלמא לא סמכינן עליה כו', וזה אינו נמצא האידנא כלל עכ"ל. ונ"ל פשוט דאפילו ידעינן דודאי שאוכלין אותו במקום א' צריך שיהא ידוע שאותו מקום אוכלין ע"פ ת"ח וותיקין, משא"כ מקום חדש שנתיישב בקרוב ואינם מנזים שם חכמים שראוי לסמוך עליהם ודאי דאין עדותן כלום דאולי הוא טעות צידם (ועי' בב"י בשם תשו' רא"ש).

*

מסורת ע"י מדינה חשובה שקבלו

בן

(ח) והבית הילל כתב (יו"ד סימן פ"ב סק"א) וז"ל, ואין לאכול

זמסורת אם זכור הוא באדם כשר
שאכלו, או שמסר לו רצו, או
שמסורת בידם מאבותיהם שהיו
אוכלים אותו. עכ"ל הריצצ"ן.

והיוצא לנו מדבריו, דאף כשמסורת
צידם מאבותיהם שהיו
אוכלים אותו חסוד מסורת, וזהו מלכד
הפירושים אחרים של מסורת, שהזכרנו
דחשוב מסורות, והוא, אם זכור הוא
צאדס כשר שאכלו, או שמסרו לנו
אבותינו דטהור.

*

קבלת ומסורת אבותיו

(ט) ובדרישה (יו"ד סימן פ"ב סק"א)
כתב וז"ל, אצל צאקסור
והיתר הארוך החמיר גם צזה, דכתב
שאין לאכול שום עוף אם לא בקבלת
ומסורת אבותיו ע"ש כלל נ"ו, וכן
פסק רמ"א צשלחן ערוך ע"כ.

והיוצא לנו מדבריו, שהציא מדברי
האקסור והיתר הארוך, דאין
לאכול שום עוף אם לא צקבלת ומסורת
אבותיו, הרי לנו דפירוש של מסורה,
היינו על ידי הקבלה ומסורה
מאבותיו, וכמו שאומרים באידיש
"וואס מיינ טאמע האט געגעסן און
וואס מיינ זיידע האט געגעסן".

שום עוף אלא זמסורות שקצלו צו שהוא
טהור, ונראה מה שכתב שקבלו צו
היינו דוקא מדינה חשובה שקבלו
כן, אצל על איזה מדינה שאינה חשובה
כל כך מימים קדמונים אין לסמוך
עליהם, וכ"כ צהדיא צתשובות הרא"ש
והציאו צ"י וז"ל, ודע כי אני לא הייתי
אוכל על פי מסורות שלהם, כי אני
מחזיק המסורות שלנו וקבלת אבותינו
חכמי אשכנז שהיתה התורה ירושה להם
מאבותיהם מימות החורבן, וכן קבלות
אבותינו רבותינו שצטרפת יותר מקבלת
צני הארץ הזאת, ואע"ג דאמרי עוף
טהור נאכל זמסורות צעוף שאין אדם
מכיר אותו, אצל עוף המקובל מחכמי
ישראל שהוא טמא לא יאכל על פי
מסורות אחרים הפחותים מהם עכ"ל.

והיוצא לנו מדבריו, דמסורות שקצלו
צו שהוא טהור, הפירוש,
שקצלו צו היינו דוקא מדינה חשובה
שקצלו כן.

*

מסורת בידם מאבותיהם "שהיו אוכלים אותו"

(ח) ואופן נוסף על מסורת מצינו
צפירוש הריבב"ן (חולין דף
ס"ב ע"ב) שכתב וז"ל, אהא סמכינן

*

שאכלו דהוי מסורת, דאמרינן מסתמא
אותו אדם כשר צודאי הי' לו קבלה
שהוא טהור איש מפי איש.

*

**כשאדם כשר אכלו אף דלא
ידעינן טעמו ונימוקו זה נקרא
מסורת — בשנוהגים לאכלו זה
בודאי נקרא מסורת**

(ט) **ובספר שערי ציון** (סימן כ"א ענף
א' אות ד') להג"ר זן ציון
ז"ר אריה ליב ז"ל אצדק"ק צילסק,
כתב וז"ל, במסורת פירוש, דאיתא
בגמרא עוף טהור נאכל במסורת
ופרש"י במסורת אס זכור צאדס כשר
שאכלו, הנה שמענו מדברי רש"י דאם
זכור באדם כשר שאכלו אף דלא
ידעינן טעמו ונימוקו זה נקרא
מסורת, מבש"ב אם נוהגים לאכלו
זה בודאי נקרא מסורת, וכמז ע"ז
האו"ה דזה כוונת במסורת, היינו מש"כ
דהמסקנא והמנהג שאין לאכול שום עוף
אלא במסורת היינו במסורת דאם
נוהגים לאכלו דזה נקרא מסורת
במש, וזה לא צעין כלל צדיקת ג'
סימנים עכ"ל.

**ודיוצא לנו מדבריו, דמה שפירש"י
דאם זכור צאדוס כשר**

**בשראה אדם כשר אכלו אמרינן
מסתמא הי' לו בקבלה שהוא
טהור איש מפי איש**

(י) **ועוד יותר מצוהר צספר לשם זבח**
(חולין דף ס"ג ע"ב) להג"ר
יעקב יהודה ליב ז"ל דיינא דק"ק
אלטונא, וז"ל, צרש"י ד"ה במסורת, אס
זכור הוא צאדס כשר שאכלו או שמסר
לו רבו כו', יש לדקדק הא מסיק צסמוך
דדוקא רבו צייד, וגם לכאורה הני תרי
מילי דר' יצחק חדא נינהו, ונלע"ד דהא
דאמר עוף טהור נאכל במסורת היינו
כמ"ש רש"י שזכור הוא צאדס כשר
שאכלו או שמסר לו רבו, דאמרינן
מסתמא אותו אדם כשר או רבו
הי' לו בקבלה שהוא טהור איש
מפי איש, והא דאמר נאמן הצייד כו'
היינו אפילו אומר שרבו צייד המיר
ומסר לו שהוא טהור מסצרת עצמו ולא
הי' לו קבלה משום אדם, ומש"ה צעינן
סיהא צקי צהן וצסמותי, וכה"ג צרבו
חכס שיודעי' שלא הי' לו קבלה שהוא
טהור אין סומכים עליו, אלא דבסתמא
אמרי' שאם אומר שהוא טהור
ודאי יש לו קבלה עליו וק"ל עכ"ל.

**ודיוצא לנו מדבריו, דהא דאמרינן
דאם זכור הוא צאדס כשר**

שאכלו, הכוונה דאף ללא ידעין טעמו ונימוקו זה נקרא מסורת, ומכש"כ דאס נוהגים לאכלו זה צודאי נקרא מסורת ממש.

*

מסתמא נתברר לו בירור גמור
שהוא מהור – בודאי היתרו
פשוט

(י) ובתפארת יעקב (חולין דף ס"ג ע"ב) כתב וז"ל ומה שאמר שאכלו, היינו אפילו לא אמר לו שידע צעמנו שהוא טהור, רק ראה אותו שאכלו מסתמא נתברר לו בירור גמור שהוא טהור, וזהו הפירוש עוף טהור נאכל במסורת והיינו שפשט היתרו, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל, וכל שראה אדם כשר שאכלו בוודאי היתרו פשוט שאי הי' רופף לא היה אוכלו וכו' ע"כ.

*

הורגלו בה ת"ח ונהגו לאכלו יש
לסמוך על מנהגם וקבלתם

יא) וכתב בשו"ת אבני נזר (יו"ד סימן ע) וז"ל וגדולה מזה ראיתי צדק צדה לדרך [מר' מנחם תלמיד ר"י זן הרא"ש] ז"ל וכל ארץ שהם בני תורה והורגלו בה ת"ח ונהגו

לאכול עוף שהוא מסופק לנו. יש לסמוך על מנהגם וקבלתם עכ"ל.

*

כשקבלו מאבותיהם סתמא שהי'
מחזיקים בן עפ"י הוראת ב"ד
שבזמנם - כשזכור באדם כשר
שאכלו ודאי עפ"י הוראת ב"ד
מומחים עושה מעשה, וחזקה על
הב"ד שלא יצא תקלה מתחת
ידם

יז) וכתב בשו"ת יהודה יעלה
להגאון מהר"י אסאד
וצ"ל (חלק א יורה דעה סימן צב) וז"ל, וגם
אותן קצת אנשים שקבלו כן מאבותיהם,
לא משמע דבעי' שאבותיהם היו גדולי
ת"ח דוקא, אלא דמחזיקין להו
סתמא אבותיהם היו יודעים
ומחזיקים בן עפ"י הוראת ב"ד
שבזמנם. וז"ל רש"י בחולין ס"ג ע"ב
במסורת, אם זכור הוא באדם כשר
שאכלו או שמסר לו רצו וכו', אזל דינא
קמא זכור הוא באדם כשר שאכלו א"כ
שנדע שאותו אדם כשר היה צקי צהן
וכו', אלא גם סתמא מחזיקין ביון
שאדם כשר אכלו ודאי עפ"י
הוראת ב"ד מומחים עושה מעשה,
וחזקה על הב"ד שלא יצא תקלה
מתחת ידם, וע"י חקירתם יפה הורו

לו ועשה על פיהם, ונ"ל דמה"ט
אמר ר' יצחק סתם עוף טהור נאכל
במסורת, ולא התנה נמי דוקא שיהי'
צקי צהן וכו', משום דס"ל במסורת
שזכור הוא באדם כשר שאכלו
ובזה א"צ יותר וכו' ע"כ.

והיוצא לנו מדבריו, (א) דהמסורת
שזכור הוא באדם כשר
שאכלו, סגי בזה ואי"צ יותר, דא"צ
שנדע שאותו אדם כשר היה צקי צהן
וכו' אלא גם סתמא מחזקינן כיון שאדם
כשר אכלו ודאי עפ"י הוראת צ"ד
מומחים עושה מעשה, וחזקה על הצ"ד
שלא יצא תקלה מתחת ידם וע"י
חקירתם יפה הורו לו ועשה על פיהם.

(ב) והמסורת ע"י שקבלו מאבותיהם,
לא משמע דצעי'
שאבותיהם היו גדולי ת"ח דוקא, אלא
דמחזקינן להו סתמא אבותיהם היו
יודעים ומחזיקים כן עפ"י הוראת צ"ד
שזומנם.

*

סומבין על מסורת ואין לומר
דלמא מדעת' עביד שנאמר ואל
תבזו בי וקנה אמך
י"ג) ובשו"ת מהר"ס שיק (יו"ד סימן
צ"ט ד"ה אמנם השלישי)

כתב וז"ל, אמנם אם יתזכר להם מסורת
יש לדון דהפרי חדש והפרי מגדים צריש
סי' פ"צ כ' בשם תשובת מהרי"ל סי'
ק', דהאידנא אין סומבין על מסורת,
והנמח נדק צסי' כ"ט הסתפק עליו
דאין לסמוך על מסורת מקום אחר
דלמא הורה להם גבירא כהרז"ה,
ולפי"ז ה"ה דיש לחוש צנידון שלנו
דלמא הורה להם כרמצ"י דג' סימנים
סגי, מיהו לפי ענ"ד לא הצנתי, דא"כ
גם באותו מקום יש לחוש על מסורת של
אבותינו דלמא הורה להם כעין כרמצ"י
או כיוצא בזה, וכעין שאמרו ספ"צ
דר"ה, וע"ב שאין חוששין בשום
שאמרו סוף ברכות (דף ג"ד, ודף ס"ג),
דאין לומר דלמא מדעת' עביד
שנאמר (משלי כ"ג כ"ב) אל תבזו כי
זקנה אמך, וא"כ שפיר סומבין על
במסורת, ואם יש עדים שצמקום אחר
אוכלין, למה לא נסמוך על זה, לפי
הסכמת אחרונים דמסורת מקום אחר
מועיל לנו, צפרט צעופות שלא היו
מזויין עד האידנא ע"כ.

ויש ללמוד מדבריו, דכל שיש לנו
מסורות מאבותינו, אין להרהר
אחריהם שסמכו להקל על איזה נד קולא
בעולם, כמו שאמרו סוף ברכות, דאין

לומר דלמא מדעת' עמיד שנאמר (משלי כ"ג כ"ב) אל תבזו כי זקנה אמן.

על מי שיסמוך, שנאמר עת לעשות לה'.

ובדאי להציא דברי הגמרא ומה שפירש"י על זה, וז"ל הגמרא (ברכות דף נד עמוד א) והתקינו שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם, שנאמר (רות ב') והנה צעזעו בא מצית לחם ויאמר לקונאים, ה' עמכם, ויאמרו לו, יצרכך ה'. ואומר, (שופטים ו') ה' עמך גבור החיל, ואומר (משלי כ"ג) אל תבזו כי זקנה אמן; ואומר (תהלים קי"ט) עת לעשות לה' הפרו תורתך. רבי נתן אומר, הפרו תורתך משום עת לעשות לה'. ופירש"י וז"ל ואומר אל תבזו כי זקנה אמן, למוד מדברי זקני אומתך לעשות, מה שראית שעשו הם, ובגמרא מפרש מאי ואומר ע"כ.

הרי לנו דברים צורכים, דכוונת המהר"ם שיק לומר דכל שיש לנו מסורה מה שראנו שעשו אבותינו ורבותינו, יש לילך אחריהם בפשיטות בלי חשש, וכמו שפירש"י למוד מדברי זקני אומתך לעשות, מה שראית שעשו הם. וכמו שפירש"י עוד בגמרא, אל תבזו את צועזעו לאמר מדעתו עשה, אלא למוד מוקני ישראל כי יש לו על מי שיסמוך.

*

אין לנו אלא דברי הרמ"א ופה שאסר לן לאכול בלא מסורת הוא התיר לן לאכול במסורת

י"ד) ובשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סימן

צ"ט ד"ה ועכ"פ השני)

כתב וז"ל ועכ"פ הרי הצ"י והרמ"א שרגילין לפעמים להציא דברי תשובת מהרי"ל וכאן סתמו דלא כדבריו, וע"כ נראה דאין לנו אלא דברי הרמ"א ופה שאסר לן לאכול בלא מסורת הוא התיר לן לאכול במסורת, וא"כ הני תרנגולים החדשים שנקראו קאקי חיינ"א או אמעקאנישע הינער, אם יתברר ע"י עדים כשרים ומומזקים, ושדייקו לראות אותם התם והכא שאוכלין אותן בארץ

ועוד אמרו בגמרא (ברכות דף ס"ג ע"א) התקינו שיהא אדם שואל בשלום חברו וכו': מאי ואומר וכי תימא צעזעו מדעתיה דנפשיה קאמר תא שמע ה' עמך גבור החיל וכי תימא מלאך הוא דקאמר ליה לגדעון תא שמע אל תבזו כי זקנה אמן. ופירש"י (ד"ה תא) וז"ל תא שמע אל תבזו כי זקנה אמן, אל תבזו את בועז לאמר מדעתו עשה, אלא למוד מוקני ישראל כי יש לו

ישראל או נשאר מקומות שצאו מהם,
לפי ענ"ד שנוכל לסמוך עליהן כן נראה
לפי ענ"ד עכ"ל.

והיוצא לנו מדבריו, דכל שיש לנו
מסורה, שוב אין לחוש עוד,
דבאופן שיש לנו מסורה לא אסר
הרמ"א כלל.

*

חילוק במסורות בין בשהצדיק
עצמו אוכל, או רק התירו
לאכלם

ט"ו) ובמורי זהב (יו"ד סימן פ"ב סק"ד)
כתב וז"ל אלא במסורת.

רש"י כתב כן וז"ל, דהא תרנגולתא
דאגמא היו מחזיקין אותה בטעורה
ולאחר זמן ראה שדורסת כו' ע"כ, וכן
כתבו התוספות שהיו אוכלים אותו
תחילה, וקשה דהא פרכינן צפרק קמא
דחולין (דף ה' ע"ב) השתא צהמתן של
צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא
תקלה על ידם כו' ולפי מה שכתבו
התוספות צפרק קמא דגיטין (דף ד' ע"א)
דהגנאי הוא דוקא אם הצדיק עצמו
אוכל דצר איסור, אם כן ניחא כאן,
דאפשר שהמון העם היו אוכלים אותו
על פי הוראת הגדולים ואין צוה גנאי
עכ"ל.

והיוצא לנו מדבריו, כשמחלק בין
כשהצדיק התיר והמון העם
היו אוכלים אותו על פי הוראות
הגדולים, ואין צוה גנאי, לכשהצדיק
עצמו אוכל דצר איסור, דצוה ודאי
אמרינן דאין הקדוש ברוך הוא מביא
תקלה על ידם.

ומביא נראה דצניד"ד דכל גדולי
הדור וכל הכלל ישראל
מסלמה ומשמנה אכלו ואוכלים התרנגול
המקובל הצרילע"ר שיש עליה מסורה
צרורה, ואין לך מסורה חשובה יותר
מזה.

*

ביאור בדרך אגדה על לשון רש"י
אדם בשר שאכלו

טז) ואידי דאמי לידן הענין דאין
הקצ"ה מביא תקלה
לצדיקים, אביא צוה מה שאמרתי צעת
הצעת השיעור שנלמד מדי יום ציומו
צציהמ"ד הגדול דקהל יטב לצ
דסאטמאר, צענין אדם כשר שאכלו
(ונדפס בהקדמתי על הספה"ק מאור ושמע)
ואמרתי לפרש דצרי הירושלמי (עבודה
זרה פ"ב ה"ז) תני רבי שמעון בן יוחאי
ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם מה
הסימה הזאת אינה נגלית לכל צריה כך

אין לך רשות לשקע את ענמך בדברי תורה אלא לפני בני אדם כשרין. ויצוה עפ"י מה שאמרתי בציאור גמ' חולין (דף ס"ג ע"ב) א"ר יצחק עוף טהור נאכל במסורת, ופירש"ז"ל אם זכור הוא באדם כש"ר שאכלו או שמסר לו רבו או זייד חכם שהוא טהור. ויש לדקדק תינה רבו או חכם שיודעים הלכות על צוריים שפיר יכול לסמוך עליהם, אבל אדם כשר ממה נפשך אם יש לו מסורה מחכם שהוא טהור הרי הוא בכלל מסר לו רבו, ואם אין לו מסורה אפשר דמחסרון ידיעה חללתו. גם צריך ציאור מה שנקט לשון כש"ר דיותר הול"ל צדיק או תלמיד חכם. וציארתי עפ"י"מ שאחז"ל (שבת ק"ה ע"ב) כל המוריד דמעות על אדם כש"ר הקצ"ה סופרן ומניחן בצית גנזיו, ופירשו בספרי קודש דאדם כש"ר היינו מי שנוהר צמדת היסוד, ומרומז צתיצת כש"ר כי אותיות הקודמות לזה הם קר"י דאדם כשר הוא נוהר מטומאת קר"י, והמוריד דמעות עליו הקצ"ה סופרן וכו'. עוד מצינו בספרי קודש דמי שאינו נוהר ממאכלות אסורות יוכל להכשל ח"ו בקדושת היסוד. כמו שמבאר בספה"ק מאור ושמש פ' משפטים (דף שמ"ט) וזל"ק, וזה אנשי קודש תהיון לי, על ידי שיהיו משומרי הצרית תלמדו תורה צטהרה

ותהיו נקראין אנשי קודש. ועל ידי מה יזכה האדם לצחינה זו, אמר הכתוב וצטר בשדה טרפה לא תאכלו, ר"ל על ידי שישמור האדם את ענמו ממאכלות אסורות אפילו הן רק נדנוד דרבנן, יוכל לצא שישמור ענמו מכל דבר רע, וילמוד תורה בקדושה וצטהרה עכל"ק, וזה מצוהר היטב דברי רש"ז"ל דכשרוהא אדם כש"ר אוכלו היינו אדם הנוהר בקדושת היסוד כנ"ל, אז יש לו הוכחה צרורה שהוא עוף טהור, שאם היה עוף טמא ונכשל צמאכלות אסורות ח"ו, מאין יש לו השמירה יתירה להיות אדם כש"ר בקדושת היסוד. וזה מצוהר היטב דברי ירושלמי הנ"ל, דאלה המשפטים אף שהם דינים שכליים אין לך רשות לשקע צהם היינו לדון צהם ולפסוק הדינים כפי עומק שכלו, אלא לפני בני אדם כשרי"ן היינו מי שהוא קדוש בקדושת היסוד וא"כ צוודאי שזהיר גם צאכילתו ועי"ז השכינה שורה אללו ויכול להשיג דינים אלו, והגם שכל אדם יוכל לעסוק צתורה, אך לשקע צהם ולהשיג אמיתתה אי אפשר רק צצני אדם כשרים המוזהרין צכשרות האכילה. ומדויק היטב לישנא דכשרי"ן, דמשמעותו דמוהר מטומאת קר"י, דזהו מופת חותך שזהיר בקדושת האכילה ע"כ.

*

תמצית היוצא להלכה ולמעשה

יו) היוצא לנו מכל הנ"ל, שאין לאכול שום עוף רק במסורות, ובלי מסורת גם השלשה סימני מהרה לא מהני, וכפסק הרמ"א ז"ל שכתב, וכן נוהגין, ואין לשנות.

ומסורות הפירוש:

[א] אם זכור הוא באדם כשר שאכלו (רש"י)

[ב] שיהיה דבר פשוט באותו מקום שזה עוף מהור (שו"ע)

[ג] ריש להם מסורת שמסרו להם אבותיהם שהוא מהור (שו"ע)

[ד] שמסורת בידם מאבותיהם שהיו אוכלים אותו (הריב"ן)

[ה] בקבלת ומסורת אבותיו (דרישה מהאור"ה).

[ו] אם נוהגים לאכלו זה בודאי נקרא מסורת ממש (שערי ציון, אבני נזר).

[ז] אם ת"ח מעיד על עוף שמקובל הוא שמהור נאמן (רש"ל, ש"ך).

[ח] מדינה שלימה שאוכלין (שו"ת מהרי"ל - פרי חדש - פרי מגדים - בית הלל - חכמת

אדם).

וכשיש מסורת אמרינן:

[א] ודאי מתחלה הכירו שאינו מהב"ד עופות (ש"ך) ובין שיש מסורת הוי

כמכיר כל הב"ד עופות (ש"ך).

ב] ומסתמא אותו אדם כשר או רבו הי' לו בקבלה שהוא טהור איש מפי איש (לשם זבח) דבסתמא אמרי' שאם אומר שהוא טהור ודאי יש לו קבלה עליו (לשם זבח).

ג] מסתמא נתברר לו בירור גמור שהוא טהור, ובוודאי היתרו פשוט שאי הי' רופף לא היה אוכלו (תפארת יעקב).

ד] מחזקין להו סתמא אבותיהם היו יודעים ומחזקים כן עפ"י הוראת ב"ד שבזמנם, גם סתמא מחזקין כיון שאדם כשר אכלו ודאי עפ"י הוראת ב"ד מומחים עושה מעשה, וחזקה על הב"ד שלא יצא תקלה מתחת ידם, וע"י חקירתם יפה הורו לו ועשה על פיהם, ובוזה א"צ יותר (מהרי"א אסאד).

ה] ואין לחוש על מסורת אבותינו דלמה הורה להם כרמב"י או כיוצא בזה, שאין חוששין, משום שאמרו סוף ברכות (דף נ"ד, ודף ס"ג), דאין לומר דלמא מדעתו' עביר שנאמר (משלי כ"ג כ"ב) אל תבזו כי זקנה אמן, וא"כ שפיר סומכין על מסורת (שו"ת מהר"ם שיק).

ו] אין לנו אלא דברי הרמ"א ופה שאסר לן לאכול בלא מסורת הוא התיר לן לאכול במסורת (שו"ת מהר"ם שיק).

*

העוף המשובח הברלוי"ע"ר

והנה העופות שלנו הנקרא בריל"ע"ר, אכלו אותו אבותינו ורבותינו הקדושים זי"ע, ומשתמשין בהם כל הכלל ישראל בכל קצוי תבל זה שבעים שנה, ואין לך מסורת גדולה מזה.

ועוד נקודה חשובה יש למצוא בעוף שלנו הברלוי"ע"ר, שכל מדינות חשובות בכל העולם כולו אוכלים אותם, דבשאר התרנגולים, כל תרנגול הי' במקומו, יש מקומות שהי' להם תרנגול זה ויש שהיו להם תרנגול זה, אבל

האשל מסורת העוף ברמה כז

חידוש הוא הברוילער, שלא הי' בזה מימנות עולם תרנגול שהיו אוכלים אותו כל הכלל ישראל בכל קצוי תבל, בארץ ישראל, באמעריקא, וביורא"פ, ובכל העולם כולו, כל הצדיקים וחסידים אדמור"י רבנים ודיינים ואנשי מעשה, כולם באחד ממש, אכלו מזה הברוילער, ואין לך מסורת חזקה לאיזה תרנגול, מתרנגול הזה הברוילע"ר.